

Prof. dr Vučina Zorić

Studijski program za pedagogiju, Filozofski fakultet u Nikšiću, Univerzitet Crne Gore

FILOZOFSKI FAKULTET U NIKŠIĆU UNIVERZITETA CRNE GORE – PREDUSLOVI, OSNIVANJE I RAZVOJ

I – PREDUSLOVI ZA OSNIVANJE FILOZOFSKOG FAKULTETA U NIKŠIĆU - RAZVOJ INSTITUCIJA ZA OBRAZOVANJE NASTAVNIKA U CRNOJ GORI

Filozofski fakultet u Nikšiću ove godine obilježava jubilej 70 godina postojanja ukoliko njegove korijene nalazimo u osnivanju prve više škole u Crnoj Gori, odnosno *Više pedagoške škole na Cetinju* 17.10.1947. godine, te njenoj kasnije integraciji sa *Učiteljskom školom u Nikšiću* u *Pedagošku akademiju u Nikšiću*, 01.10.1963. godine. Međutim, preduslove za njegovo formiranje možemo prepoznati i mnogo prije navedenog, odnosno u početnim pokušajima i uspjesima konstituisanja institucija u kojima su se obrazovali prvi učitelji, vaspitači i predmetni nastavnici u Crnoj Gori, što je i danas jedna od osnovnih funkcija Filozofskog fakulteta. Proces njihovog osnivanja, rad i razvoj u značajnoj mjeriodslikava i napredak našeg društva i države kroz vjekove. Taj razvoj je bio izložen raznovrsnim uticajima i imao različite forme uslovljene brojnim istorijskim okolnostima, koje su bile ideološke, političke, ekonomske, kulturne, vjerske i pedagoške prirode.

O počecima sistemskog i institucionalnog obrazovanja učitelja u Crnoj Gori možemo govoriti tokom sedamdesetih godina XIX vijeka. To je bilo doba kada je formirano prvo **Ministarstvo prosvjete i crkvenih poslova 1882.** godine, uslovljeno i najavljeno prethodnim donošenjem brojnih uredaba i propisa (koje su se odnosile na rad i obrazovanje učitelja), uslijed realnih potreba, tj. širenjem mreže osnovnih škola i otvaranjem prvih srednjih škola.

Obrazovanje nastavnika, u Crnoj Gori ima relativno dugu tradiciju, koja je duža od 150 godina. Osnove njegovog utemeljenja nalazimo u *Bogosloviji*, najčešće nazivanoj *Privremena bogoslovija* (zbog rada kraćeg od godinu dana) 1863. godine na Cetinju. Naime, pored postojeće osnovne škole, došlo je do osnivanja prve, mada nepotpune, srednje stručne škole u Crnoj Gori u vidu kurseva predavanja iz određenih bogoslovskih i svjetovnih nastavnih predmeta za starije učenike koji su željeli da se posvete svešteničkom pozivu, a neki od njih su radili i kao učitelji. Stručniji rad na obrazovanju učitelja odvijao se obnovom njenog rada u *Bogosloviji* (u periodu 1869-1876. godine) koja je imala za cilj da obrazuje istovremeno i buduće sveštenike i učitelje. Inače, školske 1873/74. godine preseljena je i radila u manastiru Ostrog, blizu Nikšića, a po okončanju školske 1874/75 zbog ratnih okolnosti prestala sa radom. Konačno je utemeljeno solidno obrazovanje učitelja za to doba u njenoj transformaciji u *Bogoslovsko-učiteljsku školu*, koja je sa kraćim prekidima radila u periodu 1887-1916. godine, a bila namijenjena za obrazovanje budućih sveštenika i učitelja.

Za početak obrazovanja budućih učiteljica, a posebno vaspitačica, važan je rad *Djevojačkog instituta carice Marije* na Cetinju u razdoblju od 1869. do 1913. godine (s prekidima za vrijeme oslobodilačkih ratova 1876-1878. godine). To je bila prva ženska srednja škola u Crnoj Gori i na Balkanu, a bila je tada najpoznatija takva škola kod Južnih Slovena, s obzirom i na to da je više od pola učenica bila iz inostranstva.

Poslije balkanskih ratova (1912-1913. godine) otvorena je *Učiteljska škola u Pećizi* stanovnike beransko-gusinjske i metohijske oblasti (koja je radila od 1913. do 1915. godine). Izbijanje Prvog

svjetskog rata značilo je i njen kraj, te nije uspjela da izvede do kraja nijednu generaciju polaznika.

U periodu između dva svjetska rata otvoreno je više škola za obrazovanje učitelja koje su predstavljale veliki napredak u dotadašnjem radu i omogućile obrazovanje većeg broja polaznika. Osnivanje prve učiteljske škole na teritoriji današnje Crne Gore između dva svjetska rata je otvaranje ***Učiteljske škole u Danilovgradu*** 1919. godine, koja je radila do 1929. godine. Njeno osnivanje i aktivnosti koje su vođene u vezi s tim, praktično su predstavljale nastavak rada prve učiteljske škole koja je poslije balkanskih ratova otvorena u novopripojenim krajevima Crnoj Gori – u Peći. Naime, sa izbijanjem Prvog svjetskog rata ova škola je prestala da radi, a pošto je jedan dio novopripojenih krajeva poslije rata ušao u sastav Srbije, Crna Gora je ostala bez učiteljske škole i dovoljnog broja učitelja. ***Pedagoško odjeljenje pri Višoj gimnaziji u Beranama***, koje je počelo sa radom 1919. godine, bilo je namijenjeno obrazovanju budućih učitelja. Odjeljenje je bilo u sklopu gimnazije do 1925. godine kada je formirana ***Učiteljska škola u Beranama***, koja je radila još samo godinu dana. Naime, prekinut je upis i počelo sa ukidanjem 1926. godine, a potpuno je prestala sa radom 1929. godine. ***Na Cetinju*** je 1922. godine otvorena ***Ženska učiteljska škola*** koja je 1925. godine pretvorena u mješovitu. Školske 1925/26. otvorena je ***Učiteljska škola u Herceg-Novom*** (poslije ukidanja upisa u škole u Danilovgradu i Beranama). Ova škola je ukinuta 1927. godine, a ponovo otvorena 1929. Pored učiteljske škole na Cetinju, koja je neprekidno radila do 1941. godine, škola u Herceg-Novom, iako sa prekidima, radila je najduže.

Period od sedamdesetih godina XIX vijeka do Drugog svjetskog rata karakteriše više faza u konstituisanju i razvoju institucija za obrazovanje budućih nastavnika, a povezuje ih kontinuirani razvoj ka modelima i sadržajima koji su sve više bili utemeljeni na osnovama naučne i pedagoške teorije i prakse rada u prosvjeti, u formiranju većih stručnih i institucionalnih kapaciteta, postepeni trend njihovog mješovitog karaktera u kojima su se zajedno obrazovali ženska i muška populacija učenika, te su predstavljale važan korak ka sistemskom, stručnom i sve više naučno utemeljenom obrazovanju.